

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ ЄВРЕЙСЬКОЇ ДУМКИ: НАЙНОВІША АНГЛОМОВНА ІСТОРІОГРАФІЯ

Питання історії та сучасності єврейської думки залишаються у світовій історіографії одними з найбільш актуальних. Це, насамперед, пов'язано із активною дискусією навколо проблем сучасної теології, розвиток якої є неможливим без всебічного аналізу іудейських текстів, у тому числі книг Біблії та інших джерел світової релігійної думки. Протягом останніх двох років вчені провідних філософських шкіл світу були активно задіяні в процесі дослідження питань взаємовпливу християнської та іудейської традицій, розвитку єврейської філософії в період XVIII-XXI століть, вивчення робіт представників сучасної єврейської думки.

Завданнями цієї статті є виявлення та аналіз змісту найбільш важливих робіт, присвячених проблемам єврейської думки, які вийшли протягом 2011 року у Сполучених Штатах Америки і Великій Британії, а також визначення основних напрямів розвитку єврейської думки протягом наступних років.

Об'єктом нашого дослідження є англomовна найсучасніша історіографія проблем світової єврейської думки. Предметом дослідження є найбільш актуальні питання, підняті у працях англomовних фахівців, які стосуються єврейській релігії, історії та культурі.

Основний зміст статті. Єврейська думка є одним з найбільш популярних напрямів світової іудаїки. Її характерними рисами є універсалізм, космополітизм, наявність великої кількості джерел, які пов'язані з утворенням монотеїзму, текстів Тори, коментарів на неї, які створювалися як у часи Мойсея, так й в наші часи. Розвиток єврейської думки у сучасному світі має унікальний характер, зокрема практично у кожній країні світу є фахівці, які переосмислюють біблійну або єврейську історію, події Голокосту, сїонізму, подій на Близькому Сході та майбутнього Святої Землі. Це призводить до створення все нових напрямів розвитку єврейської думки, нових шкіл тощо. Зокрема, у період останніх двох років великі кроки у дослідженні єврейської думки робить Китайська Народна Республіка, де було відкрито відразу 10 наукових центрів із вивчення єврейської історії та культури. За думкою британських експертів у галузі єврейських досліджень, наявністю десяти академічних центрів у галузі іудаїки можуть похизуватися лише деякі країни світу. Відтак КНР

* Козерод Олег Віталійович – доктор історичних наук, старший науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України.

може стати провідною країною у цьому напрямку у світі [Китай виривається вперед в області єврейських досліджень // Jewish News. - 8 августа 2011 [електронний ресурс: http://jn.com.ua/Diaspora/china_0908.html].

Але все ж таки станом на 2011 рік провідну роль у розвитку єврейської думки у світі відіграють представники академічних установ англomовних країн світу, зокрема США і Великої Британії. Тому саме на працях представників англomовної історіографії ми переважно й зупинимо нашу увагу.

Однією з останніх важливих робіт, присвячених критичному осмисленню історії єврейської філософської думки, стала книга відомого нью-йоркського рабина Аубрі Глейзера під назвою «Новий облік єврейського мислення: критична теорія після Адорно», яка вийшла у видавництві «Контіnum» [New Physiognomy of Jewish Thinking: Critical Theory after Adorno as Applied to Jewish Thought by Aubrey L. Glazer. - New York, 2011. - 224 p.]. На підставі аналізу робіт Адорно, філософів Франкфуртської школи, представників сучасної філософської науки, дослідник формулює нові духовні і інтелектуальні керівні принципи існування нового способу мислення – «єврейського мислення». Автор вважає це поняття – «єврейське мислення» – таким, яке дозволяє поєднати критицизм та метафізичний підхід та дає можливість охарактеризувати сутність «єврейського підходу» до питань сучасної філософії. На думку дослідника, саме аналіз робіт Адорно має активізувати розвиток єврейської думки у XXI-му столітті. Рабин Аубрі Глейзер пропонує також застосовувати критичний підхід до «єврейського мислення», спираючись на роботи таких представників єврейської думки, як Вітгенштейн, Гедель, Хайдеггер, Адорно і Целан. Він також робить спробу аналізу основних концепцій сучасної єврейської думки, оцінки внеску єврейських філософів у світову філософську думку, вирішення питання щодо закономірностей розвитку єврейської філософії та історії [New Physiognomy of Jewish Thinking: Critical Theory after Adorno as Applied to Jewish Thought by Aubrey L. Glazer. - New York: Continuum, 2011. - 224 p.].

Книга дослідниці Леори Батницької під назвою «Як іудаїзм став релігією: введення до сучасної єврейської думки» вийшла у видавництві Принстонського університету. Леора Батницька розглядає питання про те, чи є іудаїзм релігією, культурою чи національною ознакою, або він є синтезом усього цього. Дослідниця стверджує, що це питання було одним із ключових у працях провідних представників єврейської думки, починаючи з XVIII століття. В тому числі воно розглядалося Авраамом Гейгером, Германом Коеном, Мойсеєм Мендельсоном, Мартіном Бубером, Цві Єгуді Куком, Теодором Герцлем і Мордехаєм Капланом. Єврейські філософи робили спробу розв'язати питання про те, чи може іудаїзм, який є, в основному, чітко визначеною релігійною практикою, вписатися у існуючі протестантські концепції релігії. Леора Батницька робить висновок про те, що зіткнення між визначенням релігії та розвитком

іудаїзму складає велику частину питань, які дискутуються у сучасній єврейській думці. Разом з тим вона аналізує історію сучасної релігії іудаїзму, у тому числі німецько-єврейського відродження, єврейської релігії після Голокосту, зародження єврейського націоналізму і існування єврейської релігії у Америці [How Judaism became a Religion: An Introduction to Modern Jewish Thought by Leora Batnitzky. - Princeton: Princeton University Press, 2011. - 224 p.].

Вплив робіт періоду раннього іудаїзму на сучасну релігійну культуру став об'єктом уваги відомого філософа Гербема Оегема, монографія якого була випущена у видавництві «Ердманс паблішинг». Вчений робить спробу довести, що роботи періоду раннього іудаїзму є актуальними для сучасної практики іудаїзму та життя єврейської громади. В них піднімаються проблеми етики, політики, гендерних відносин, міжрелігійного діалогу – ті самі, з якими стикаються представники сучасного суспільства. Оегема пропонує своїм читачам оцінити яркі і передові ідеї світу раннього іудаїзму та підкреслює у своєму дослідженні, що зміст цих робіт є чимось більшим, ніж предмет академічної цікавості, але вони мають реальне значення для сучасної єврейської духовності і суспільства в цілому. Ці неканонічні роботи є, на думку автора, важливими для сучасних дискусій в іудаїзмі, розуміння витоків християнства, міжконфесійного діалогу [Early Judaism and Modern Culture: Literature and Theology by Gerbem Oegema. - Grand Rapids: Wm B.Eerdmans Publishing Company, 2011. - 252 p.].

Проблемі месіанізму в іудаїзмі присвячена монографія британського дослідника Саймона Дейна «Любавицький месіанізм: що насправді відбувається, коли пророцтво не здійснюється». Автор розглядає основні ідеї та сутність руху послідовників Любавицький Ребе, його психологічного, теологічного і соціологічного аспектів. Дослідник вивчає погляди різних представників любавицького руху, включно тих, які вважають, що Ребе був Месією, та тих, хто не визнають цього. Саймон Дейн, який вивчав протягом 15 років релігійні громади послідовників Любавицького Ребе в Сполучених шатах Америки та Великій Британії, робить соціально-психологічний аналіз цього напрямку іудейського месіанства, порівнює месіанський іудейський рух із раннім християнством та оцінює внесок сучасних єврейських релігійних мислителів у сучасну світову філософію [Lubavitcher Messianism: What Really Happens When Prophecy Fails? Simon Dein. - New York, 2011. - 192 p.].

Розвиток іншого іудейського релігійного напрямку – кабалістичної філософії – присвячена праця американського дослідника Якова Двека. Ця монографія була створена на основі його докторської дисертації, захищеної у Прінстонському університеті, та стала першою роботою, в якій досліджується історія протистояння між кабалістами та їх критиками на початку сучасної Європи. Спираючись на низку раніше не досліджуваних джерел, Яков Двек аналізує роботи філософа Леона

Модени, присвячені критиці Каббали, яка відбувалася під час дискусій у єврейській громаді Венеції в 1630-ті роки. Особливу увагу автор приділяє життю і діяльності першого європейського критика вчення Кабали Ари Нохема. Він критикував венеціанське єврейство, яке сприйняло Кабалу як давню форму езотеричної єврейської думки та зробила його центральним елементом єврейського життя. Модена доводив венеціанцям, що Кабала виникла недавно та закликав своїх читачів повернутися до раціоналізму праць Маймоніда, який був кодифікатором єврейського релігійного закону [The Scandal of Kabbalah: Leon Modena, Jewish Mysticism, Early Modern Venice by Yaacob Dweck.- Princeton: Princeton University Press, 2011. - 296 p.].

Тему дослідження Кабали продовжує ізраїльський дослідник Моше Ідель. Він звертає увагу на існування і розвиток конкретних центрів Кабали в період середньовіччя та досліджує основні ідеї та літературу, присвячену існуванню кабалістичної думки на території Італії. Моше Ідель стверджує, що саме Італія була важливим центром розвитку кабалістичної думки, чому сприяло прибуття до країни великої кількості вчених, які репрезентували школи іспанської та візантійської Кабали. Професор Єврейського університету в Єрусалимі Моше Ідель аналізує роботи трьох основних кабалістів Італії – Абраама Абулафії, Менахема Реканаті і Йоханана Алеманно, які презентують три різні школи кабалістичної думки – екстатичну, теософсько-теургічну і астремагічну. Професор Ідель аналізує взаємовплив цих шкіл між собою та діяльність їх лідерів. Дослідник розглядає багату на події історію єврейської кабалістичної думки в Італії, її великий вплив на християнську Кабалу та європейський окультизм в цілому [Kabbalah in Italy, 1280-1510: A Survey by Moshe Idel. - New Haven, 2011. - 512 p.].

Збірка філософських есе під редакцією професора Джонатана Джейкобса була присвячена дослідженню іудейської філософії як джерела основних європейських західних моральних і політичних ідей та ідеалів. Автори збірки фокусують свою увагу на центральному місці моральних цінностей, які вони займають в релігійній системі іудаїзму, зокрема тих, які регулюють відносини одних людей до інших людей, людей та Бога. У збірці «Іудейські джерела і західна думка: постійна присутність Єрусалиму» розглядається роль Єрусалиму, як Святого міста, уособлення справедливої влади, небесного царства тощо. Наявність цього символу в період формування «іудео-християнської традиції» призвело до формування багатьох цінностей та увійшло у історію моральної та політичної думки. Важливими частинами збірки стали підрозділи Кеннета Сескіна «Іудаїзм й ідея майбутнього», Девіда Новака «Природне право і єврейська філософія», Едварда Хальпера «Тора і політична філософія: Маймонід і Спіноза у релігійному законі» [Judaic Sources and Western Thought: Jerusalem's Enduring Presence by Jonathan A. Jacobs. - Oxford, 2011. – 272 p.].

Збірка робіт «Романтизм/іудаїка: конвергенція культур», присвячена проблемі взаємовпливу філософії романтизму та єврейської філософії, вийшла у видавництві «Ашгейт паблішінг» під редакцією Шейли Спектор. У філософських есе провідних фахівців з історії романтизму у Англії досліджується відображення проблеми націоналізму і діаспоризму у англійській романтичній літературі. Окремо розглядаються питання антисемітизму та їх відображення у роботах Соломона Маймона і Імануїла Канта, особливості і періоди розвитку так званого «єврейського ренесансу Англії». Особливу увагу автори приділяють розвитку англо-єврейської літератури в період романтизму, внесок єврейської релігії і культури у розвиток англійської культури останніх віків [Romanticism/ Judaica: a convergence of cultures by Sheila A. Spector. - Farnham, 2011. - 242 p.].

Важливою особливістю монографії американського дослідника Майкла Моргана, присвяченої творчій спадщині Імануїла Левінаса став історизм. Майкл Морган розглядає систему мислення Левінаса у контексті масових політичних потрясінь ХХ століття, зокрема гітлеризму і сталінізму, а також розвитку такого важливого для долі єврейського народу явища, як сіонізм. В першому розділі своєї праці Левінас осмислює та філософські інтерпретує події роману-епопеї Василя Гросмана «Жизнь и судьба», в якому описуються події Сталінградської битви та інших знакових подій Другої Світової війни. Майкл Морган звертається до сцен людського страждання, моральних та фізичних жертв Другої світової війни, аналізує проблеми тоталітаризму та кризи західної цивілізації [The Cambridge Introduction to Emmanuel Levinas by Michael Morgan. - New York, 2011. - 259 p.].

Американський дослідник Алік Ісаакс у своїй книзі «Мир пророцтва: іудаїзм, релігія і політика» робить спробу філософського осмислення сучасних подій на Близькому Сході. Автор розглядає питання політики Ізраїлю і його сусідів та ті політичні протиріччя, які виникли у цьому регіоні після Другої Ліванської війни. Він розглядає різні релігійні пророцтва які стосуються приходу єврейського народу на Землю Обітовану, релігійні підстави щодо виникнення сіоністського руху наприкінці ХІХ-го століття, закони іудаїзму, які стосуються релігійної війни, встановлення мира тощо. Автор спирається не тільки на біблійні пророцтва та іудейське законодавство, але й на праці таких відомих мислителів, як Людвіг Вітгенштейн, Жак Дерріда, Авраам Джошуа Гешель і Мартін Бубер. Дослідник стверджує, що іудаїзм не містить концепцій війни та помсти по відношенню до інших народів та робить висновок про те, що саме міжрелігійний діалог може привести у майбутньому до встановлення миру у близькосхідному регіоні. Загалом праця дослідника може вважатися однією із вдалих спроб осмислення політичних подій на Близькому Сході з точки зору біблійних пророцтв та класичних філософських текстів [A Prophetic Peace: Judaism, Religion, and Politics by Alick Isaacs. - Bloomington, 2011. - 224 p.].

Книга, присвячена традиційній філософській проблемі – єдності добра і зла, а також осмисленню ролі останнього у єврейській класичній релігійній літературі вийшла у видавництві Пенсільванського університету. У роботі професора Ішая Розен-Цві «Демонічні бажання: «ецер-ара» та проблема зла у пізній античності» розглядається концепція «злого начала у людині» та її еволюція у біблійних та більш пізніх іудейських теологічних працях. Іудейська концепція «ецер-ара» стверджує природність наявності у будь-якої людини злих думок та прагнень та дає шляхи їх подолання у результаті самовдосконалення. Він проводить аналіз 150 проявів «злого начала» людини, які описуються у рабинистичній літературі періоду пізньої античності та дає характеристику «доброго начала», або «ецер-атов». В книзі аналізується вплив релігійної концепції «ецер-ара» на християнську літературу періоду пізньої античності, у тому числі на роботи відомих теологів – від Клементя до Антонія і Свагріуса [Demonic Redires: Yetzer Hara and the Problem of Evil in Late Antiquity by Ishay Rosen-Zvi. - Philadelphia, 2011. - 280 p.].

Відома дослідниця єврейської літератури на ідиш Харріет Мурав у своїй книзі «Музика з прискороного потягу: єврейська література у післяреволюційній Росії» досліджує історію створення та розвитку єврейського культурного простору, існуючого за умов ідеологічних обмежень періоду радянської культурної системи. Дослідниця вперше у світовій історіографії проаналізувала увесь радянський період розвитку єврейської літератури на ідиш і російській мові. Вона аналізує роботи тих поетів та письменників, які були в період обмеження та заборони традиційних єврейських релігійних інститутів єдиними виразниками єврейської думки в Радянській імперії. У книзі ілюструється участь єврейських письменників у розвитку модернізму, соціалістичному реалізмі та інших новаторських літературних напрямів [Music from a Speeding Train: Jewish Literature in Post-Revolution Russia by Harriet Murav. - Palo Alto, 2011. - 416 p.].

Збірка «Філосемітизм в історії» стала першим у своєму роді оглядом явища філосемітизму, яке являє собою позитивне ставлення до єврейського народу та іудаїзму. В ній просліджується історія цього явища від античності до наших днів, особливу увагу автори збірки приділяють впливу філосемітизму на розвиток західної культури. У 14 есе розглядаються такі напрями філосемітизму, як: середньовічний філосемітизм, сіонізм християнських євангелістів, афро-американський філосемітизм тощо. У обширному вступному розділі робиться спроба аналізу відносин євреїв і не-євреїв, антисемітизму та філосемітизму як протилежних явищ [Philosemitism in History by Jonathan Karp, Adam Sutcliffe. - Cambridge, 2011. - 356 p.].

Монографія Алана Мітлемана під назвою «Коротка історія єврейської етики: поведінка і характер домовленості» вийшла у Нью-Йорку. Алан Мітлеман створив оригінальний огляд історії єврейської етики від біблійних часів до сьогодення. Він аналізує те, як синтез

біблійної думки та грецької філософії призвів до виникнення елліністичної єврейської думки. Професор єврейської думки у Єврейській теологічній семінарії у Нью-Йорку класифікує та описує основні єврейські моральні поняття та цінності, які описані у талмудичних трактатах та інших канонічних текстах. Він робить акцент на основних роботах єврейських мислителів, присвячених морально-етичним проблемам, у тому числі Емануеля Левінаса і Мойсея Мендельсона [A Short History of Jewish Ethics: Conduct and Character in the Context of Covenant by Alan Mittleman. - NY, 2011. - 224 p.].

Книга Ентоні Крафтона і Джоанни Вейнберг під назвою «Я завжди кохав Святу мову»: Ісаак Касабон, євреї і забутий розділ у вивченні Ренесансу» вийшла у видавництві «Белкнеп пресс». В праці на підставі аналізу великої кількості матеріалу з британських архівів проаналізована творча спадщина видатного філософа XVI століття Ісаака Касабона, який був одним з перших представників християнської гебраїстики у світі.

Французький протестантський філософ Ісаак Касабон (1559-1614) усе життя збирав та вивчав праці з іудаїки, залишивши після себе велику кількість філософських праць, зокрема присвячених герменевтиці, близька трьох тисяч листів та велику кількість щоденників. Аналіз цих джерел дав змогу авторам книги зробити висновок про природу симпатії гугенотів до євреїв. Касабон зокрема стверджував, що життя Ісуса та процес народження християнства повинні розглядатися у контексті його єврейського походження, в той час як католики відносилися до єврейської Біблії вкрай негативно. Більше того, Касабон на підставі аналізу праць кодифікатора єврейського закону Моше Маймоніда «Мішне Тора» робить висновок про те, що у зв'язку з тим, що у списку релігійних різновидів смертної кари розп'яття не фігурує, вина євреїв за страту Ісуса є досить спірною [“I have always loved the holy tongue”: Isaac Causaubon, the Jews and a Forgotten Chapter in Renaissance Scholarship by Anthony Grafton, Joanna Weinberg. - Cambridge, 2011. - 392 p.].

Книга рабина Бартона Висоцького «Казки саги: мудрість і чудо рабинів Талмуда» вийшла у видавництві «Джуїш лайтс». У книзі досліджується мудрість єврейських рабинів, які жили в перші покоління після руйнування Єрусалимського Храму у 70-му році нової ери. Рабин Висоцький ілюструє, як їх давні історії зберегли актуальність до нашого часу та як з їх допомогою можна відповісти на важливі питання сьогодення, зокрема таких як: чи можливо людині знайти радість у своєму житті; як впоратися з трагедією у житті, будь то руйнування Єрусалима, або події 9 вересня у США; як знайти свій шлях у житті тощо. У першому розділі автор досліджує іудейську концепцію пророка Іллі, її вплив на сучасну єврейську думку. У другому розділі він розглядає роботи основних єврейських мудреців періоду руйнування Храму. У третьому розділі він робить акцент на аналізі змісту збірки «Піркей Авот» – аналогу джерела грецької філософії «Одисея», та його доповнення – «Авот де рабі

Натан» [Sage Tales: Wisdom and Wonder from the Rabbis of the Talmud by rabbi Burton Visotzky. - Woodstock, 2011. - 240 p.].

Книга, присвячена аналізу основних новаторських ідей, які містяться у єврейському Святому Письмі – Торі, вийшла у видавництві «Скайлайт патс». Автор книги – доктор Реубен Хаммер – презентує чотирнадцять радикальних ідей, які містяться у Торі та які, на його погляд, найбільше вплинули на розвиток світової філософської думки. Він аналізує процес народження монотеїзму, який був революційним для свого часу. Доктор Хаммер відзначив актуальність морально-етичної системи іудаїзму для оцінки сучасних реалій життя світу, в тому числі таких актуальних проблем, як: свобода та рабство, непомірне збагачення і бідність, справедливість і зло. Вчений доводить, що успішний розвиток суспільств, заснованих на принципах справедливості та свободи особистості, які були закладені у єврейському монотеїстичному законодавстві, може призвести до революційних змін у цивілізації взагалі та виробити більш досконалі правила для життя усього людства [The Torah Revolution: Fourteen Truths that Changed the World by Reuben Hammer. - Woodstock, 2011. - 250 p.].

Книга Алана Левінсона «Створення сучасної єврейської Біблії: як вчені у Німеччині, Ізраїлі та Америці трансформують стародавній текст» вийшла у видавництві «Роуман і Літтелфілд паблішерс». Автор монографії робить висновок про те, що, дякуючи працям десяти єврейських мислителів, Біблія не тільки стала центром єврейської ідентичності, але й найбільш популярною книгою світу, джерелом філософських та соціальних ідей та дискусій. Алан Левінсон також аналізує праці таких відомих філософів, як Спіноза, Мендельсон, Бубер, Лейбовиц тощо.

Аналізуючи відносини населення та еліт до Біблії у тих країнах, де єврейське життя є значним, а дослідження з іудаїки набувають найбільшого розвитку, автор наголошує на тому, що протягом світової історії німецькі євреї створили сакральну Біблію, ізраїльські євреї – національну Біблію, а американські – етнічну Біблію. Єврейські вчені, які працювали у кожному з цих країн, за думкою Алана Левінсона, мали враховувати у своїй творчості вимоги неєврейського середовища та особливості відносин до єврейського народу, єврейських релігійних текстів. Автор також розглядає особливості духовного сучасного життя Ізраїлю та пояснює, чому і як сіоністи й ізраїльтяни зробили єврейську Біблію центром національного життя та ідентичності [The Making of the Modern Jewish Bible: How Scholars in Germany, Israel and America Transformed an Ancient Text by Alan Levenson. - Lanham, 2011. - 252 p.].

У вересні 2011 року вийшла монографія Ренді Рашковер «Свобода і право: єврейсько-християнські апологетики», присвячена актуальним питанням міжрелігійного діалогу та аналізу дискурсу іудейського і християнського розуміння відносин між Б-гом і людиною у сучасній світовій філософії. У роботі дослідниці враховані останні тенденції теології, етики, соціальних наук, політології щодо свободи і права.

Професор Рашковер досліджує праці відомих філософів ХХ століття, зокрема Якоба Таубеса, Джорджо Агамбена, Славоя Жижека, які вважають єврейське право джерелом активної полеміки між представниками двох світових релігій. Перший розділ її роботи під назвою «Логіка екцепціоналізму» присвячений проблемам взаємовпливу монотеїзму і екцепціоналізму, а також впливу цього напряму філософії на сучасний іудаїзм та право. Другий розділ монографії під назвою «Логіка права» містить аналіз біблійної етики та права. Третій розділ – «Обґрунтування у праві та єврейсько-християнські апологетики» містить аналіз християнського розуміння права та моралі, яке міститься у текстах Євангеліє [Freedom and Law: a Jewish-Christian Apologetics by Randi Rashkover. - NY, 2011. - 288 p.].

Збірка праць відомих фахівців у галузі єврейської філософії за редакцією американського професора теології Зева Гарбера під назвою «Єврейський Ісус: одкровення, відображення, повернення» з'явилася у видавництві «Пурдує юніверсіті прес». До збірки увійшли декілька есе, присвячених проблемі єврейської ідентичності засновника християнської релігії. Вивчення особистості Ісуса з точки зору контексту іудаїзму стало основною ідеєю багатьох есе збірки, автори яких намагалися розглянути літературні, історичні, філософські, релігійні і соціальні питання, пов'язані з єврейським походження Ісуса. Слід відмітити, що в умовах розвитку сучасного західного мультикультуралізму та міжрелігійного діалогу об'єднання зусиль єврейських та християнських філософів у вивченні спільних духовних джерел, релігійного та культурного середовища, в яких відбувалися події зі участю Ісуса, прикладом якого є збірка «Єврейський Ісус: одкровення, відображення, повернення» може бути корисним для продуктивного діалогу між представниками іудаїзму, християнства, а можливо й ісламу [The Jewish Jesus: Revelation, Reflection, Reclamation by Zev Garber. - West Lafayette, 2011. - 528 p.].

Слід зазначити, що вивчення історії та сучасності єврейської думки є важливою складовою світової англомовної іудаїки. Процес дослідження особливостей розвитку єврейської думки у Сполучених Штатах Америки, Великій Британії та інших англомовних країнах значно пожвавився протягом останніх років, про що свідчить велика кількість робіт вчених, які репрезентують провідні американські і британські університети світу.

Разом із дослідженням традиційних питань щодо виникнення християнства, взаємовпливу іудаїзму і інших світових релігій, релігійних коренів антисемітизму, у 2011 році з'явилися нові оригінальні роботи, присвячені невідомим єврейським філософам ті їх працям, були введені до наукового обігу нові оригінальні концепції, відбувалися активні філософські дискусії, що свідчить про перспективність вивчення єврейської думки у сучасній світовій англомовній історіографії.

А н о т а ц і ї

Козерод О.В. Проблеми історії та розвитку єврейської думки: найновіша англomовна історіографія. Стаття Козерода Олега Віталійовича є першим комплексним дослідженням історії та розвитку сучасної історіографії єврейської думки, яка містить найбільш важливу інформацію щодо нових видань, присвячених цій проблемі. До статті увійшов аналіз найбільш цікавої англomовної літератури щодо проблем єврейської релігійної та світської думки. У підсумку сформульовані основні висновки щодо перспективних напрямів дослідження єврейської думки в сучасний історичний період.

Ключові слова: *єврейська, думка, історіографія, філософія, іудаїзм, література.*

Козерод О.В. Проблемы истории и развития еврейской мысли: новейшая англоязычная историография. Статья Козерода Олега Витальевича является первым комплексным исследованием, посвященным современной историографии истории и развития еврейской мысли, она содержит наиболее важных издания, посвященным этой проблеме. В статью вошел анализ наиболее известных работ по проблемам еврейской религиозной и светской мысли. В результате сформулированы основные выводы, касающиеся перспективных направлений исследования еврейской мысли в современный исторический период.

Ключевые слова: *еврейская, мысль, историография, философия, иудаизм, литература.*

Kozerod O. History and Development of Modern Historiography of Jewish Thought. Article of Kozerod Oleg Vitalievich is the comprehensive research of the History and Development of Modern Historiography of Jewish Thought, considered the most important facts about new books about Jewish Thought. It also includes analysis of the most impotent literature about Jewish Philosophy of English-Speaking World. As a result there are conclusion are formulated on the basic problems of Development of Modern Historiography of Jewish Thought.

Keywords: *Jewish, Thought, Historiography, Philosophy, Judaism, Literature.*